

Кыргыз Республикасында кесиптик кошумча
билим берүү жөнүндө

ЖОБО

I. Жалпы жоболор

II. Кесиптик кошумча билим берүүнү уюштуруу

III. Кесиптик кошумча билим берүүнү уюштурууну башкаруу

IV. Кесиптик кошумча билим берүүчү уюмдун угуучулары жана

КЫЗМАТЧЫСЫ

V. Кесиптик кошумча билим берүү программаларын жүзөгө ашыруу

VI. Кесиптик кошумча билим берүү уюмунун чарбалык-финансы

жана эл аралык иш-аракеттери

I. Жалпы жоболор

1.1. Кесиптик кошумча билим берүү - бул кесиптер менен кызматтардын квалификациялык талаптарына ылайык кесиптик негизги билим программасынын чегинен тышкары кесиптик билими бар адамдардын квалификациясын үзгүлтүксүз жогорулатууга, кесиптик жактан кайра даярдоого, ишкердик жана чыгармачылык жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө, ошондой эле маданий деңгээлин жогорулатууга багытталган билим болуп эсептелет.

1.2. Окуучулардын даярдык деңгээлине коюлуучу талаптарга жараша кесиптик кошумча билим берүүнүн программалары: кесиптик жогорку билим берүүнүн кошумча билим берүү, кесиптик орто билим берүүнүн кошумча билим берүү; кесиптик башталгыч билим берүүнүн кошумча билим берүү программаларына бөлүнөт.

Кесиптик кошумча билим берүү программаларына - кесиптик кайра даярдоо; квалификацияны жогорулатуу, кесиптик жогорку жана орто билими бар квалификациялуу кызматчылар менен адистерди стажировкалоо сыяктуу программалар кирет. Бардык деңгээлдеги кошумча билим берүү программалар

эрезеге жеткендерге алардын жаш өзгөчөлүктөрүнө карабастан аларга кошумча билим берүүнүн программалары боло алат.

1.3. Кесиптик жактан кайра даярдоо маселеси кошумча билим алууга, үйрөнүүгө жана машыгууга, ыкмага машыгууга жана көнүгүүгө ээ болуу менен бирге кесиптик билими бар адамдын кесиптик иш-аракеттин жаңы түрлөрүн өздөштүрүүгө өтө зарыл кесиптик билиминин чегинде айрым сабакты, техника менен жаңы технологияларды окуп үйрөнүүсүн көздөйт.

Ошондой эле, бул кесиптик кайра даярдоо маселеси ал адистердин азыркы учурдагы өзгөргөн экономикалык жана социо-маданий шарттарга адаптациялоо үчүн алардын квалификацияларын кеңейтүү жана өздөрүнүн кесиптик билимдеринин базасында кошумча жаңы квалификацияны ыйгаруу менен жаңы кесиптик иш-аракеттерди алпаруу максатында ишке ашырылат. Кошумча квалификация алуу үчүн жүргүзүлүп жаткан кесиптик кайра даярдоо иштери эл аралык талаптар менен стандарттарды эске алуу жана кесиптик билим берүү программаларын кошумча өздөштүрүү жолу менен жүргүзүлөт.

1.4. Адистерди кесиптик жактан кайра даярдоо программаларын ишке ашыруунун тартиби менен шарттары Кыргыз Республикасынын Билим жана маданият министрлиги тарабынан тийиштүү профилдин башка мамлекеттик башкаруу органдары менен бирдикте аныкталат. Кесиптик кайра даярдоонун багыттары заказчылардын макулдугу боюнча кесиптик кошумча билим берүүнүн билим берүү уюму тарабынан аныкталат.

1.5. Мамлекеттин аткаруучулук бийлик органдарынын мамлекеттик кызматчыларын кесиптик жактан кайра даярдоо жана алардын квалификациясын жогорулатуу маселеси Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан белгиленген тартипте ишке ашырылат.

1.6. Адистердин квалификациясын, кесиптик билимин жогорулатуу, ишмердик сапаттарын өркүндөтүү, ошондой эле адистерди квалификациясы менен ыкмаларына коюлган талаптардын улам өсүп жаткандыгына байланыштуу, алардын теориялык билим менен практикалык машыгуусун жаңылоо жана кесиптик милдеттерди чечүүнүн азыркы учурдагы ыкмаларын өздөштүрүүнүн зарылчылыгына байланыштыруу максатында жүргүзүлөт.

Квалификацияны жогорулатуу иштери, зарылчылыкка жараша, бирок кызматчылардын бүткүл иш-аракетинин жүрүшүндө ар бир 5 жылдык мөөнөттө бир жолу жүргүзүлөт.

Саламаттыкты сактоо системасынын 5 жылга чейинки эмгек стажы бар угуучуларын жалпы квалификацияны өркүндөтүүдөн сөзсүз өткөн болуу керек, андан кийинки циклдер-тематикалык жактан өркүндөтүлөт.

1.7. Теориялык жактан даярдыктын жыйынтыгы, ошондой эле алдыңкы тажрыйбаларды үйрөнүү, ээлеп турган же андан да жогорку кызмат милдеттерин аткаруу үчүн кесиптик жана уюштуруучулук ыкмаларга ээ болуу менен бирге аларды практикада калыптандыруу жана бекемдөө максатында ишке ашырылат.

Квалификацияны жогорулатуу жана адистерди кесиптик жактан кайра даярдоо учурунда өз алдынча кесиптик кошумча билим берүү жана окуу планынын бөлүктөрүнүн бири боюнча стажировка болушу да мүмкүн. Адистердин стажировкасы ишканаларда, бирикмелерде, жетектөөчү илим-изилдөө уюмдарында, мамлекеттик мекемелерде консультация берүү формасында өткөрүлүшү мүмкүн. Стажировканы өткөрүү мөөнөтү иш берүүчүлөр тарабынан алардын максаттарына ылайык жана ишканалардын, бирикменин, уюмдун, мекеменин жетекчилеринин макулдугу боюнча ошол уюмдардын биринде өткөрүлөт.

1.8. Экинчи же андан көп кесиптик билим алуу кесиптик кошумча билим алуунун программасы болуп эсептелбейт жана ал тийиштүү деңгээлде билим берүүчү уюмдарда адистик (багыт) боюнча мамлекеттик билим стандарттарына ылайык мамлекеттик негизги билим берүү программанын алкагында ишке ашырылат.

1.9. Кесиптик кошумча билим берүүнүн негизги милдеттерине:

- илим менен техниканын, технологиялар менен экономиканын тийиштүү тармактарындагы жаңы жетишкендиктер, ошондой эле атамекендик жана чет өлкөлүк алдыңкы тажрыйбалар жөнүндө адамдардын билим алуу талаптарын канааттандыруу;

- алган адистиктердин алкактарында кесиптик кошумча билим берүүнүн программасын өздөштүрүү жолу менен кесиптик билимди кеңейтүү жана тереңдетүү;

- иштен бошотулуучу мамлекеттик кызматчылардын, ишсиз калктын жана бош жүргөн кызматсыз адистердин уюштуруучулук - укук формаларына карабастан, ишканалардын, бирикмелердин, уюмдар менен башка мекеме адистеринин үзгүлтүксүз билим алуусу үчүн бардык шарттарды камсыз кылуу маселелери кирет.

II. Кесиптик кошумча билим берүүнү уюштуруу

2.1. Кесиптик кошумча билим берүүчү ар түрдүү багыттагы программаны ишке ашыруучу билим берүү уюмдары - кесиптик кошумча билим берүүчү уюмдар болуп эсептелет, алар мамлекеттик жана мамлекеттик эмес уюмдардан болууга мүмкүн.

Кесиптик кошумча билим берүүнүн жүзөгө ашырылуучу программаларынын деңгээлине жараша алар:

- кесиптик кошумча жогорку билим берүүчү уюм;
- кесиптик кошумча орто билим берүүчү уюм;
- кесиптик кошумча башталгыч билим берүүчү уюм болуп бөлүнүшөт.

2.2. Кесиптик кошумча билим берүүчү уюмдар:

- квалификация менен кесиптик кайра даярдоону жогорулатуу академиялары;
- квалификация менен кесиптик кайра даярдоону жогорулатуу институттары;
- квалификация менен кесиптик кайра даярдоону жогорулатуунун тармактык (ведомстволук) борборлору;
- квалификация менен кесиптик кайра даярдоону жогорулатуунун окуу борборлору (кызматчыларды өндүрүштө окутуунун окуу борборлору);
- квалификацияны жогорулатуу кустары (техникалык жактан окутуу мектептери);
- кесиптик кошумча билим берүүнүн программаларын ишке ашыруучу башка билим берүүчү уюмдардын түрлөрү болушу мүмкүн.

2.3. Квалификацияны жогорулатуу жана кесиптик кайра даярдоо академиялары менен институттары Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген тартипте жождон кийинки кесиптик билим берүү программаларын ишке ашыра алышат.

2.4. Кесиптик кошумча билим берүү программаларын, ошондой эле негизги кесиптик билим берүү программаларын жүзөгө ашырып жатышкан билим берүү уюмдарынын структуралык бөлүмдөрү (институттар, факультеттер, борборлор, бөлүмдөр, курстар ж.б.) тарабынан ишке ашырылышы мүмкүн.

Билим берүү уюмдарында түзүлүүчү кесиптик кошумча билим берүү программаларын ишке ашыруучу структуралык бөлүмдөр юридикалык тараптын (жактын) же филиалдын беделинде (статусунда) болуп, алардын өз ара байланыштары менен полномочиелери өздөрүнүн укук белгилөөчү (уюштуруучу) документтери жана уставдары менен аныкталат.

2.5. Мамлекеттик башкаруу органдары менен уюмдары (мекемелери) өздөрүнүн уюштуруучулук-укуктук формасына карабастан, адистердин өз алдынча курстарын (мектептерди, борборлорду ж.б.), квалификациясын жогорулатуу жана кесиптик кайра даярдоо уюмдарын түзүү укугуна ээлик кылат жана ал жөнүндө билим берүү башкармалыгынын мамлекеттик борбордук органына билдирүүгө милдеттүү.

2.6. Кесиптик кошумча билим берүүнү уюштурууга жарандарды кабыл алуунун тартиби ошол уюмдар тарабынан белгиленип, алардын өздөрү баш ийген жогорку уюмдары менен макулдашылат жана уставдарында бекемделет.

Кабыл алуу учурунда билим берүүчү уюмдар жарандарды устав менен кесиптик кошумча билим берүүнүн тийиштүү программасы, ошондой эле билим берүү иштерин жүргүзүүгө укук берүүчү лицензия ж.б. окуу процесстерди уюштурууну жөнгө салуучу документтер менен тааныштырууга милдеттүү.

III. Кесиптик кошумча билим берүүнү уюштурууну башкаруу

3.1. Кесиптик кошумча билим берүүнү башкаруу Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына, кесиптик кошумча билим берүү жаатындагы ченемдик-укук актыларына ылайык ишке ашырылат.

3.2. Билим берүү уюмунун Уставы уюштуруучу (уюштуруучулар) тарабынан бекитилет. Уставды каттоодон өткөрүү мыйзам тарабынан белгиленген тартипте ишке ашырылат.

3.3. Кесиптик кошумча билим берүүнүн окутуу, методикалык, илимий-изилдөө иштери, илимий-педагогикалык кадрларды даярдоо жана комплекттөө жаатындагы иштерге анын шайлоо органы болуп эсептелген:

- Кеңеш (окумуштуулар, педагогикалык, камкордук көрүү сыяктуулардын кеңеши) жетекчилик кылат.

Биргелешкен башкаруу органдарын түзүүнүн тартиби менен алардын компетенциясы Типтүү жоболордун негизинде билим берүү органынын уставы тарабынан аныкталат.

3.4. Билим берүү уюмунун иш-аракеттерин түздөн түз башкарууну анын жетекчиси (президенти, ректору, директору, начальниги) ишке ашырат.

Билим берүү уюмунун жетекчисинин бош ордун (вакансияны), полномочиеси менен функциясын элөөнүн тартиби ошол уюмдун өзүнүн уставы тарабынан аныкталат.

3.5. Кесиптик кошумча билим берүү уюмунун структуралык бөлүмдөрүнүн иш-аракеттери менен алардын жетекчилерин дайындоонун шарттары негизги кесиптик билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюмдарынын тийиштүү структуралык бөлүмдөрү үчүн белгиленген тартипте аныкталат.

IV. Кесиптик кошумча билим берүүчү уюмдун

угуучулары жана кызматчысы

4.1. Билим берүү уюмунун жетекчисинин буйругу менен кабыл алынган дар билим берүү уюмунун угуучулары болуп эсептелет.

4.2. Билим берүү уюмунун угуучулары:

- кесиптик кошумча билим берүү программаларынын мазмунун калыптандыра түзүүгө, окуунун факультативдик жана жекече формасын тандап алууга;

- билим берүү уюмунун факультеттериндеги, кафедраларындагы ж.б. структуралык бөлүмдөрдөгү кесиптик иш-аракет маселелери боюнча ченемдик,

инструктивдик, окуу жана методикалык документациялар, ошондой эле китепканалардан, маалымат фондунан, ал уюмдун уставы тарабынан аныкталуучу башка бөлүмдөрдүн тейлөө кызматтарынан пайдаланууга;

- конференцияларга, семинарларга катышууга, ошол мекеменин басмаларында чыгарылуучу басылмаларга өзүнүн рефераттарын, аттестациялык эмгектерин ж.б. материалдарын басып чыгарууга укуктуу.

Ошондой эле, угуучулар Кыргыз Республикасынын мыйзамы жана кесиптик кошумча билим берүүчү уюмдун уставы тарабынан аныкталган башка укуктардан пайдаланышат.

4.3. Квалификацияны жогорулатуу программасын өздөштүргөн угуучулардын билим деңгээлин баалоо маселеси билимдерди учурунда текшерүүнүн жана жыйынтыктоочу аттестациянын натыйжалары боюнча жүргүзүлөт. Аттестация болсо, ошол билим берүү уюмунун жетекчиси тарабынан түзүлүп бекитилүүчү атайын түзүмдүн курамы тарабынан ишке ашырылат.

4.4. Адистердин кесиптик кайра даярдоо программаларды өздөштүрүү сөзсүз түрдө мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестация менен аякталат. Кесиптик кайра даярдоо программалары боюнча жыйынтыктоочу аттестацияны өткөрүү үчүн мамлекеттик аттестациялоочу комиссия түзүлүп, анын төрагасы Кыргыз Республикасынын Билим жана маданият министрлиги менен макулдашылып, билим берүү уюмунун уюштуруучусу тарабынан бекитилет.

4.5. Жыйынтыктоочу аттестациядан ийгиликтүү өткөн угуучуларга кесиптик билим берүүчү программанын тийиштүү түрүн өздөштүргөндүгү жөнүндө мамлекеттик үлгүдөгү документ берилет. Квалификацияны жогорулатууну же кесиптик кайра даярдоону өткөндүгү жөнүндө мамлекеттик үлгүдөгү документтердин формасы Кыргыз Республикасынын Билим жана маданият министрлиги тарабынан иштелип бекитилет.

4.6. Билим берүү уюмунун кызматкерлери:

- билим берүү уюмунун каражаттарынын эсебинен кесиптик жана педагогикалык квалификациясын жогорулатууга;

- уюмду биргелешип башкаруу органдарын шайлоого жана ага шайланууга;

- устав тарабынан белгиленген тартипте маалымат жана методикалык фондунан, ошондой эле анын окуу, илимий, социалдык-тиричилик, дарылоо жана анын башка бөлүмдөрүнүн тейлөө кызматтарынан пайдаланууга укуктуу.

Ошондой эле, кызматчылар Кыргыз Республикасынын мыйзамы жана ошол билим берүүчү органдын уставы менен эмгек келишимдери (контракт) тарабынан аныкталган башка укуктардан пайдалануу укуктуу.

4.7. Билим берүү уюмунун окутуучулары билим берүү программаларынын мазмунун түзүүгө, жогорку сапатта окутууну жана илимий процесстерди камсыз кылуучу өздөрүнүн жеке өзгөчөлүктөрүнө толук жооп берүүчү окутуунун ыкмалары менен каражаттарын тандоого укуктуу.

4.8. Билим берүү уюмдарынын профессордук-окутуучулар курамы менен илимий кызматчылардын квалификацияларын жогорулатуучу тийиштүү билим берүү уюмдары үчүн белгиленген тартипте ишке ашырылат.

V. Кесиптик кошумча билим берүү программаларын

жүзөгө ашыруу

5.1. Адистердин квалификациясын жогорулатуу жана кесиптик кайра даярдоо иштеринен бошотуу, иштен бошотпой же иштен бошотуу жана жекече окутуу түрүндө жүргүзүлөт. Квалификацияны жогорулатуу менен кесиптик кайра даярдоонун мөөнөтү жана формасы заказчылардын керектөө талаптары эске алынып, алар менен түзүлгөн келишимдин негизинде белгиленет.

5.2 Кесиптик кошумча билим берүү программалары менен заказчылардын керектөө талаптары эске алынуу менен билим берүү уюмдары тарабынан иштелип, бекитилип, ошондой эле (даярдоонун же адистердин багыттары боюнча) билим берүүнүн тийиштүү мамлекеттик стандарттарынын талаптарына ылайык билим берүү уюмдары (тарабынан ишке ашырылат.

Кесиптик кошумча билим берүү программаларынын мазмуну, аларды өздөштүрүүнүн жана окутуунун мөөнөтү кесиптик кошумча билим берүүнүн мазмунуна коюлуучу талаптарды эске алуу менен аныкталат.

Кесиптик кошумча билим берүү программаларынын минимум мазмунуна жана кесиптик кайра даярдоонун деңгээлине коюлуучу талаптар мамлекеттик билим берүүнү башкаруунун борбордук органы тарабынан алардын компетенциясынын чегинде мамлекеттик башкаруунун тийиштүү органдары менен бирдикте аныкталат.

5.3. Мамлекеттик аккредитациясы (аттестациясы) бар кесиптик кошумча билим берүүчү уюмдар окутуу пландарын, анын ичинде жекече окутуунун окуу пландарын өз алдынча иштеп чыгууга жана аларды бекитүүгө укуктуу. Окуу пландарын иштеп чыгуунун жана бекитүүнүн тартиби устав тарабынан аныкталат.

5.4. Окутуунун кыска мөөнөттүү курстарынын же тематикалык жана проблемалуу семинарлардын ишине катышуу аркылуу билим берүү стандарттарынын улам барган сайын жогорулап жаткан талаптарына ылайык квалификацияны жогорулатуунун кесиптик кошумча билим берүү программалары билим менен ыкмаларды жаңылоо максатында 72 сааттан 100 саатка чейинки өлчөмдө ишке ашырылат. Ал эми, 100 сааттан ашык өлчөмдө узак убакытка чейин окутуунун квалификацияны жогорулатуу программалары болсо, актуалдуу проблемаларды терең үйрөнүү жана кесиптик ыкмаларга ээ болуу максатында ишке ашырылат.

Өзүнүн кесиптик билиминин чегинде кесиптик иш-аракеттердин жаңы түрлөрүн аткаруу үчүн адиске өтө зарыл билим, ыкма жана машыгууларды берүүчү окуу программасы боюнча 500 сааттан ашык өлчөмдөгү кесиптик кайра

даярдоонун кошумча билим берүү программалары жүзөгө ашырылат. Квалификацияны кеңейтүү жана ишке ашыруу максатында 1000 сааттан ашык өлчөмдө алган адистиктин базасында кошумча квалификация ыйгаруу менен жогорку билимге кошумча окуу программалары ишке ашырылат.

Кошумча билим берүү программалары жекече окуу программалары боюнча ошондой эле өз алдынча окуу формасы боюнча жүзөгө ашырылышы мүмкүн.

Кошумча жогорку кесиптик билим берүүчү уюмдар жогорку окуу жайлары үчүн каралган тартипте илим-изилдөө жана илимий-методикалык иштерди жүргүзүшөт. Алардын илимий-изилдөөлөрүнүн тематикалары билим берүү уюмунун окумуштуулар (көмөк көрсөтүү) кеңеши тарабынан бекитилет.

VI. Кесиптик кошумча билим берүү уюмунун чарбалык-финансы жана эл аралык иш-аракеттери

6.1. Билим берүү уюмунун негизги чарбалык-финансы иш-аракеттери анын юридикалык тараптар менен адамдар жана башка заказчылар (чет өлкөлүк юридикалык тараптар менен адамдарды кошо алганда) менен түзгөн келишимдери болуп эсептелет.

6.2. Билим берүү уюмдарынын:

- уюштуруучунун (уюштуруучулардын) материалдык жана финансы каражаттары;

- уставдык иш-аракеттерин аткаруудан түшкөн каражаттар;

- банктардын жана башка кредиторлордун кредиттери;

- ыктыярдуулук менен берилген кайрымдуулук, юридикалык тараптардан жана жеке адамдардан максаттуу түрдө түшкөн мүчөлүк акылар, алардын ичинде чет элден ж.б. мыйзамдуу түшкөн каражаттар, анын түзүлүү жана калыптануу мүлктөрүнүн булактары болуп эсептелет.

6.3. Эгерде, анын жүргүзүп жаткан иштери өзүнүн уставдык негизги иштерине залал келтирбесе, Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен белгиленген тартипте билим берүү уюму өзүнүн уставы менен каралган ишкердик иш-аракеттерди да жүргүзүүгө укуктуу.

6.4. Кесиптик кошумча билим берүү уюму квалификацияны жогорулатуу, адистерди кайра даярдоо, педагогикалык жана илимий иш-аракеттерди жана Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын ылайык тышкы экономикалык иш-чараларды алпаруу жаатында эл аралык кызматташууну ишке ашырат.

6.5. Чет өлкөлүк адистердин квалификациясын жогорулатуу жана аларды кесиптик жактан кайра даярдоо уюмунда жүргүзүү, ошондой эле ал уюмдун педагогикалык, илимий-изилдөө иштерин жана окутуучулар менен угуучуларды чет өлкөлөрдө стажировкалоо эл аралык макулдашуулар менен келишимдердин негизинде тике ашырылат.